

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора **Довгаль Олени Андріївни**
на дисертаційну роботу Когут Мар'яни Володимирівни
“Міжнародний трансфер технологій як чинник економічного зростання”,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні
відносини у спеціалізовану вчену раду К 35.051.21
Львівського національного університету імені Івана Франка
Міністерства освіти і науки України

I. Актуальність теми дисертаційного дослідження

На початку XXI століття глобальний успіх національних економік забезпечується насамперед їхньою здатністю розробляти й впроваджувати інноваційні технології, оскільки саме новітні технології є запорукою сталого розвитку економіки, покращення рівня життя та добробуту. Постійний пошук та використання власних і залучених інновацій, що змінюють технологію й організацію бізнесу для підтримки високого конкурентного рівня на внутрішньому та міжнародних ринках, забезпечує не лише підвищення життєвих стандартів населення країн, утримання національними підприємствами стабільних позицій на світових ринках, а й стале довготривале економічне зростання, здатність протистояти глобалізаційним викликам. У зв'язку з цим набувають значущості та актуальності дослідження щодо трансферу технологій та розвитку інновацій в умовах глобалізації з оцінюванням їхнього впливу на національний і світовий економічний розвиток.

Дисертант поставила перед собою завдання дослідити вплив міжнародного трансферу технологій на економічне зростання. Отримані результати дають змогу визначити основні шляхи підвищення ефективності використання міжнародного трансферу технологій з метою прискорення економічного розвитку, що є пріоритетним для України та країн із ринком, що формується. Зважаючи на все це, робота Когут Мар'яни Володимирівни на тему «Міжнародний трансфер технологій як чинник економічного зростання» є

вкрай актуальною, а визначена автором мета відповідає науково-прикладній потребі у розв'язанні відповідної задачі.

II. Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані у дисертації, їх новизна, рівень обґрунтованості

Мета дослідження процесу впливу міжнародного трансферу технологій на економічне зростання та розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації діяльності у сфері міжнародного трансферу технологій для забезпечення економічного зростання обумовила теоретичну і методологічну спрямованість завдань дисертаційної роботи.

Наукова обґрунтованість отриманих дисертантом висновків та рекомендацій зумовлена опрацюванням достатньої кількості літературних джерел (259 найменувань), використанням різнопланових теоретичних праць та методичних розробок, а також широкого масиву офіційної статистичної звітності, що включає макроекономічні та інституційні показники, використані при аналізі оцінки впливу міжнародного трансферу технологій на економічне зростання.

Послідовність проведеного автором дослідження відображена у структурі роботи, яка складається зі вступу, трьох розділів (8 підрозділів), висновків, списку використаних джерел та додатків, що забезпечило комплексний підхід до аналізу міжнародного трансферу технологій у світовій економіці.

Сформульована мета та поставлені завдання повністю реалізовані і обґрунтовані у процесі дослідження, результати якого відображені у роботі, а також в узагальненому вигляді сформульовані у висновках до кожного з розділів (с. 58–60; 99–101; 146–148) та у загальних висновках дисертації, що виносяться на захист (с. 150–157 рукопису дисертації та с. 13–17 автореферату).

Наукові положення, висновки та рекомендації сформовано на основі теоретичних узагальнень, систематизації статистичної й аналітичної інформації, яка надається міжнародними офіційними установами та органами статистики. Розроблені методичні підходи до вирішення окремих питань

ґрунтуються на фундаментальних положеннях економічної науки, системному підході до вивчення економічних явищ, наукових розробках вітчизняних та зарубіжних вчених з питань міжнародного трансферу технологій на сучасному етапі розвитку світового господарства.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та автореферату, основними науковими працями дисертанта дозволяє визначити найбільш значущі положення, прикладні висновки і рекомендації автора, які характеризуються науковою новизною, відображають його науковий внесок у розв'язання важливої проблеми – комплексного дослідження впливу міжнародного трансферу технологій на економічне зростання у світовій економіці.

Найвагомішими науковими результатами, що були отримані особисто дисертантом, можна вважати наступні:

1) Узагальнено та систематизовано теоретичні підходи представників української та зарубіжної економічної науки до дослідження впливу міжнародного трансферу технологій на економічне зростання.

Висвітлено сутність основних понять дисертаційного дослідження, що дало змогу у контексті теми дисертаційного дослідження шляхом синтезу існуючих визначень вдосконалити трактування понять «міжнародного трансферу технологій» (с. 27) та «інновації» (с. 38).

2) Розроблено алгоритмічну модель прийняття рішення щодо придбання технології та визначено основні етапи його впровадження (с. 22). Систематизовано форми міжнародного трансферу технологій (с. 23). На основі проведеного аналізу теоретичних концепцій економічного зростання запропоновано класифікацію чинників, що впливають на економічне зростання, за групами (с. 43).

3) Окреслено найважливіше значення інноваційної діяльності та міжнародного трансферу технологій для економічного зростання в умовах глобалізованої економіки.

4) Дисертантом здійснено емпіричний аналіз процесів міжнародного трансферу технологій у сучасній світовій економіці в умовах глобалізації, а також досліджено вплив трансферу технологій на ефективність капіталу і досягнення високого рівня добробуту в різних країнах світу з використанням економіко-математичних моделей аналізу виробничої функції. Класифіковано країни світу за чотирма групами – «пасивні передові», «активні передові», «активні відсталі» та «пасивні відсталі», залежно від залученості до процесів міжнародного трансферу технологій та досягнутого рівня економічного розвитку (с. 78–87).

5) На основі проведеного аналізу трансферу технологій запропоновано шляхи оптимізації участі країни у міжнародному трансфері технологій для підвищення технологічного рівня, продуктивності, а, відповідно, конкурентоспроможності національних виробників і національної економіки (с. 88–98).

6) Проведено порівняльний аналіз національних систем регулювання трансферу технологій у різних країнах світу та окреслено проблеми і перспективи використання міжнародного трансферу технологій для забезпечення стійкого зростання національної економіки (с. 104–107; 119–120).

7) Проаналізовано існуючі проблеми регулювання трансферу технологій в Україні, а також запропоновано критерії та механізми його оптимізації з огляду на необхідність забезпечення стійкого економічного зростання. Проаналізовано існуючі механізми державного регулювання міжнародного трансферу технологій в Україні та виявлено основні чинники, які сповільнюють та деформують його розвиток (с. 127; 129; 143–144).

III. Теоретична цінність отриманих результатів роботи

Наукові положення і висновки, отримані за результатами дослідження, які стосуються теоретичного обґрунтування нового підходу до вивчення міжнародного трансферу технологій та аналізу його впливу на економічне

зростання у світовій економіці утворюють теоретичну цінність роботи для подальших досліджень у сфері міжнародної економіки.

Дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної тематики кафедри міжнародних економічних відносин факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка, а саме “Екологічні чинники економічного зростання в країнах Центрально-Східної Європи” (номер державної реєстрації 0114U004246, січень 2014 р. – грудень 2016 р., науковий керівник – д-р екон. наук, проф. І. М. Грабинський) та “Стратегії міжнародної конкурентоспроможності та конвергенції соціально-економічного розвитку ЄС” (номер державної реєстрації 0115U003956, січень 2015 р. – грудень 2017 р., науковий керівник – д-р геогр. наук, проф. С. М. Писаренко).

IV. Практична значущість висновків та рекомендацій дослідження

Прикладне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що отримані висновки становлять наукову основу для вдосконалення системи міжнародного трансферу технологій на макро- та мікроекономічному рівнях, зокрема, для оптимізації державної політики стимулювання та регулювання міжнародного трансферу технологій. Практичне значення авторських підходів підтверджується їх апробацією на 8 міжнародних наукових конференціях та щорічних звітних конференціях Львівського національного університету імені Івана Франка.

Низку основних положень і результатів дослідження використано у діяльності Департаменту внутрішньої та інформаційної політики Львівської обласної державної адміністрації (Довідка № 23211-22 від 20.02. 2017).

Наукові розробки імплементовано у практичну діяльність підприємства «Фірма Т.С.Б.» для стратегічного і тактичного планування фінансово-господарської діяльності (Довідка № 30 від 20.02. 2017).

Матеріали дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі кафедри міжнародних економічних відносин факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка при

викладанні дисциплін «Світова економіка», «Міжнародні економічні відносини» та «ТНК» для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини» (Довідка № 1860-Н від 24.04. 2017).

V. Повнота викладу результатів дослідження у наукових фахових виданнях

Основні положення та найважливіші результати дисертаційного дослідження Когут М.В. достатньою мірою висвітлені у 15 наукових працях, загальним обсягом 4,5 авт. арк, у тому числі: 6 статей у наукових фахових журналах, 1 – у науковому фаховому журналі, що включений до міжнародних наукометричних баз, 8 – у матеріалах наукових конференцій, збірниках тез доповідей.

VI. Мова, стиль та оформлення дисертації й автореферату

Дисертація та автореферат виконані грамотно, з дотриманням стилістичних та граматичних вимог. Вони є доступними для сприйняття, логічно добре структурованими. Супровід основних положень, гіпотез, висновків і рекомендацій забезпечують 12 таблиць і 25 рисунків, які сприяють обґрунтованості та кращому розумінню пропозицій автора. Дисертаційна робота містить 9 додатків, які доповнюють та розширюють положення дисертації. Дисертаційна робота характеризується науковим стилем викладення. Оформлення дисертаційної роботи та автореферату відповідають вимогам державних стандартів Міністерства освіти і науки України.

VII. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертаційної роботи та автореферату

Незважаючи на вищенаведену позитивну оцінку дисертації, робота не позбавлена положень, які можуть слугувати підставою для дискусії, та окремих недоліків.

По-перше, зрозумілим є бажання автора провести глибокий аналіз еволюції теоретичних концепцій міжнародного трансферу технологій, економічного зростання та їх взаємозв'язку в межах проблематики дослідження. Проте сумнівною видається авторська логіка стосовно розподілу цього аналізу на різні підрозділи (пп.1.2 та 1.3) з майже однаковими назвами, в такому викладі вони дещо дублюються. Проте більш вдалою, на наш погляд, була б спроба об'єднати цей аналіз в єдиний підрозділ, який би став теоретико-методологічним фундаментом дисертаційного дослідження.

По-друге, заслуговує на увагу спроба здобувача надати авторське визначення понять "інновації" та "міжнародний трансфер технологій", з яким можна погодитись. Втім, на нашу думку, розмежування їх на різні пункти наукової новизни навряд чи є доцільним, оскільки вони доповнюють один одного і є елементами цілісного науково-понятійного апарату дисертаційного дослідження.

По-третє, важливим доробком роботи є розробка автором формалізованої моделі раціонального алгоритму прийняття рішення щодо придбання технології (с. 22). Але незрозумілим залишається механізм та особливості реалізації даної моделі на підприємствах України, зважаючи на сучасні реалії та стан вітчизняного виробничого сектору; імплементація цього алгоритму потребує більшої деталізації.

По-четверте, у дисертації мова йде про те, що посилення глобальної фінансової нестабільності негативно впливає на міжнародний трансфер технологій, що не відповідає потребам національного економічного розвитку і світового господарства в цілому. При цьому особливо гостро дана проблема постає в країнах з ринками, що формуються, оскільки в них гостро відчувається дефіцит власних і необхідність залучення інноваційних технологій з-за кордону. В цьому сенсі, на наш погляд, автору слід було більше уваги приділити характеристиці впливу світової фінансової кризи 2008-2009 рр. на міжнародний трансфер технологій в обраних країнах світу та Україні.

По-п'яте, у дослідженні при характеристиці сучасного стану, проблем і перспектив участі України у міжнародному трансфері технологій у контексті забезпечення економічного зростання (пп. 3.2), автор здебільшого приділяє увагу аналізу досвіду країн, що починали свій технологічний та економічний розвиток в умовах, аналогічних тим, у яких перебуває зараз Україна, і зуміли здійснити успішну трансформацію та досягли високого рівня розвитку й економічного зростання. Але в даному випадку, на наш погляд, більш важливим є врахування як раз специфічних умов функціонування бізнес-середовища сучасної України як основи розвитку трансферу технологій. І вже на цій підставі ідентифікувати проблеми та негативні чинники, що стримують розвиток міжнародного трансферу технологій в Україні, з обов'язковим обґрунтуванням національних пріоритетів та конкретних інструментів удосконалення державної інноваційної політики.

Не позбавлена робота й погрішностей у оформленні. Певної актуалізації потребує наведена в дисертації фактологічна база. Мають місце занадто стислі, описові місця. Представляється, що ці та інші недоліки обумовлені складністю та широтою проблеми, її нерозривним зв'язком з іншими чинниками, що обумовлюють економічне зростання.

Разом з цим, вказані недоліки і дискусійні положення не носять принципового характеру і не зменшують загальної позитивної оцінки проведеного дослідження, теоретичної та практичної значимості дисертаційної роботи Когут М.В.

VIII. Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»

Вказані вище дискусійні положення та деякі похибки не заперечують загальної теоретичної і прикладної значущості роботи. Дисертація за змістом відповідає темі, меті і окресленим завданням, відповідає пп. 9, 11, і 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання

старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року. Робота відповідає паспорту спеціальності 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. Дисертація є самостійною фаховою науковою працею у якій досліджено і аргументовано важливу наукову проблематику впливу міжнародного трансферу технологій на економічне зростання.

Автореферат відповідає змісту дисертації, відображає суть основних наукових здобутків і результатів дисертаційної роботи та оформлений відповідно до вимог, затверджених для дисертаційних авторефератів.

ІХ. Загальний висновок

Актуальність обраної теми, наукова новизна, теоретичне і практичне значення дисертаційної роботи Когут Мар'яни Володимирівни на тему «Міжнародний трансфер технологій як чинник економічного зростання» дають підстави зробити висновок про те, що дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, містить елементи наукової новизни і відповідає вимогам, що пред'являються до кандидатських дисертацій, а її автор – Когут Мар'яна Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент –
професор кафедри міжнародних
економічних відносин
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна,
доктор економічних наук, професор

Довгаль О. А.

Згідно проф. Довгаль О. А.
Засвідчено. Казальська В. А. ХНУ
Довгаль О. А.

